

ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТА ІНТЕГРАТИВНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

УДК 376.352.04

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ РІВНЯ ДОСЯГНЕНЬ У МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Юлія Бондаренко

*Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
вул. Роменська 87, Суми, Сумська обл., Україна, 40002*

Висвітлено проблему основних методологічних підходів щодо вивчення рівня досягнень у музичній діяльності дошкільників зі зниженим зором, що відбувається за трьома напрями: музично-аксіологічним, музично-когнітивним, музично-праксеологічним. З'ясовано ці напрями дадуть змогу виявити ступінь розвитку та сформованості таких показників складових досягнень у музичній діяльності, як музична спрямованість, музична освіченість, музична та психофізична розвиненість, музична вихованість. Виділено об'єкти вивчення – знання, уміння і навички музичної діяльності та об'єкти спостереження – компоненти музичного і психофізичного розвитку, а саме: музично-мотиваційна сфера, музично-когнітивні, музично-сенсорні, психомоторні, музично-творчі здібності, а також музична вихованість.

Виявлені порушення, недоліки, труднощі у досліджуваних показниках цих компонентів повинні стати об'єктами подальшого корекційного впливу у процесі музичної діяльності, яка набуває надалі корекційно-розвивальної спрямованості.

Ключові слова: дошкільники зі зниженим зором, музична діяльність, вивчення дитини, досягнення у музичній діяльності, методичні прийоми.

Державні вимоги, закладені в Базовому компоненті дошкільної освіти, передбачають сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій у дитини. Компетентність дітей формується на основі оволодіння ними змістовими, процесуальними і мотиваційними компонентами, її рівень виявляється в процесі оцінювання. Відповідно до цього освітній процес повинен мати діагностичне підґрунття. Тому однією із головних функцій педагога О. Кононенко вважає діагностичну і трактує її як вивчення розвитку дітей, стану педагогічного процесу і завдань освітньої роботи з дітьми та батьками, визначення підсумків власної педагогічної роботи та їхню відповідність вимогам часу, використання корегувальних методик [5].

У довідковій літературі педагогічне діагностування визначають як вид діяльності, який полягає у визначенні і вивченні ознак, характеристики стану і результату процесу навчання, що дасть змогу спрогнозувати можливі відхилення, визначати шляхи їхнього запобігання, а також коригувати процес навчання з метою підвищення якості його результату [2]. В аспекті нашого дослідження розв'язання освітніх, виховних та корекційно-розвивальних завдань музичного виховання неможливе без попереднього вивчення дитини зі зниженим зором і виявлення рівня її досягнень у музичній діяльності та, відповідно, особливостей музичного і психофізичного розвитку, музичної вихованості. Окреслена проблема в корекційній педагогіці не отримала самостійного прояву, а основні підходи до її організації та методика спираються, зазвичай, на загальну систему контролю, яку використовують для дітей цього віку з нормальним зором.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що у практиці дошкільного виховання є різні підходи до діагностики музичних здібностей та музичного розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, цю проблему досліджували А. Буреніна, Н. Ветлугіна, А. Гогоберідзе, А. Зіміна, А. Катінене, Е. Костіна, С. Мерзлякова, Т. Науменко, О. Радинова, І. Романюк, О. Сафонова, Л. Ходонович та ін. За методикою вивчення Н. Ветлугіної рівень музичного розвитку вивчають за такими показниками, як музичні інтереси та вподобання, сприймання музики, музичні здібності, виконавство, способи самостійної діяльності, музична творчість [1]. Методика вивчення музичних здібностей О. Радиної та А. Катінене характеризується конкретністю визначення параметрів розвитку кожної музичної здібності відповідно до вікових особливостей дітей. Показниками розвитку музичних здібностей дітей дошкільного віку вони вважають ладове відчуття, музично-слухові уявлення та відчуття ритму [11].

Основними параметрами вивчення музичних здібностей дітей дошкільного віку за методикою Т. Науменко є музичний слух, почуття ритму, музичне мислення, музична пам'ять [8–9]. Дослідниця Е. Костіна пропонує методику вивчення слухання (сприймання) музики дітьми дошкільного віку, починаючи від народження до семи років, через показники якості засвоєння дитиною музичної культури слухання музики (розвиток музичної культури слухання музики, опанування нею музичною діяльністю, розвиток музичної творчості) [6]. Методика діагностики І. Романюк спрямована на вивчення музичного розвитку дітей дошкільного віку й охоплює комплексне вивчення результатів засвоєння дітьми завдань музичної освіти (відповідно до програми), проявів музичних здібностей дітей у процесі їхньої активної музичної діяльності. Оцінювання музичного розвитку відбувається у таких видах музичної діяльності, як слухання, співи, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах за трьома рівнями [12].

З урахуванням різних підходів до змісту та організації діагностики музичного розвитку дітей дошкільного віку, які репрезентували зазначені автори, та відсутності такої методики для дітей зі зниженим зором, ми уклали методику оцінювання рівня досягнень у музичній діяльності дошкільників зі зниженим зором з огляду на їхні можливості й особливості, що і стало **метою** статті.

Відповідно до нашого дослідження потрібно визначити поняття “досягнення”. Зокрема, у Великому тлумачному словнику автора Д. Ушакова “досягнення” трактують як позитивний результат яких-небудь зусиль, або результат дії, успіх у вирішенні якого-небудь завдання. У словнику Т. Ф. Єфремової “досягнення” – це позитивний результат роботи, діяльності; успіх [3]. Відповідно, на нашу думку, досягнення у музичній діяльності дошкільників передбачає позитивний кількісно-якісний результат оцінювання рівня (який розглядають в аспекті оцінки досягнення (або недосягнення) норми) музичної спрямованості, освіченості (навченості), розвиненості та вихованості, відповідно до якого можна стверджувати про компетентність дитини. Розуміння особливостей музичного та психофізичного розвитку дітей досліджуваної категорії, які впливають на виникнення труднощів у виконанні тих чи інших видів музичної діяльності, що загалом негативно впливає на рівень досягнень у музичній діяльності дошкільників зі зниженим зором, дає змогу музичному керівникові чітко визначити зміст і педагогічні технології корекційно спрямованого процесу музичного виховання та правильно окреслити корекційні його цілі і завдання. Тобто виявлені відхилення від норми досліджуваної категорії дітей стануть об'єктом подальшого корекційного впливу під час занять з музичного виховання та під час інших видів музичної діяльності.

Вивчення рівня досягнень у музичній діяльності дошкільників зі зниженим зором відбувалося за визначеним нами трьома напрямками: *музично-аксіологічним, музично-когнітивним, музично-праксеологічним*, які є умовно поділені та інтегруються один в одній. Схарактеризуємо детальніше особливості діагностики складових досягнень у музичній діяльності.

Перший – *музично-аксіологічний (музично-мотиваційний) напрям* передбачає виявлення потреби у спілкуванні дитини зі зниженим зором з музикою, її інтересу до музичної діяльності та участі у різних її видах. Як зазначала Є. Синьова, потреба особистості проявляється у виникненні мотивації поведінки, яка обґрунтовує її задоволення і незадоволення [13, с. 100]. У наше дослідження ми ввели передусім поняття “мотивація”, яке характеризується внутрішньою психологічною активністю, організує і планує діяльність та поведінку, в основі яких лежить необхідність задоволення потреби [10, с. 390]. Мотивація – це один із найважливіших чинників, який як і здібності, знання, навички забезпечує успіх у діяльності [4]. Дослідник

С. Занюк зазначав, що мотивація є сукупністю різних чинників (особистісних і ситуативних), які спонукають до активності (діяльності) людину [4]. Як зазначив Л. Куненко, мотивація до музичної діяльності допомагає розкрити особистісний сенс занять музичним мистецтвом, розкриває сукупність спонукальних чинників, важливих для дитини з порушеннями зору, мотиви, що спонукають її до музичних занять [7]. Важливим компонентом мотивації є процесуальний акт – отримання задоволення від процесу участі в музичній діяльності і від її позитивного результату. Саме позитивний результат від будь-якої діяльності становить сенс і мотивацію опанування цією діяльністю, у нашому випадку музичною [4].

Усвідомлення дитиною дошкільного віку зі зниженим зором мотиву музичної діяльності є пропедевтичним етапом, психологічною установкою на опанування нею музичним матеріалом, що в подальшому може забезпечити початкову музичну освіченість і пов'язані з нею музичні компетенції практичного й теоретичного рівня у молодшому шкільному віці.

Зокрема, С. Синьова зазначила, що на всіх етапах формування мотиву діяльності у разі порушення зору в дитини простежуються певні особливості, які ґрунтуються на меншій кількості та якісній своєрідності зовнішніх стимулів, недорозвитку перцептивних потреб та пізнавальних інтересів [13]. Аналізуючи основні положення щодо особливостей діяльності, можна дійти висновку, що внаслідок недорозвитку у дітей з порушеннями зору перцептивних дій, невміння задовольнити потребу створюється негативна мотивація до занять музикою, відмова від активної участі в різних її видах, що позначається на музичному та психофізичному розвитку такої дитини, формуванні її можливостей і здібностей у різних видах музичної діяльності та недорозвитку цієї діяльності загалом, починаючи з раннього віку.

Вивчаючи рівень розвитку орієнтаційно-регулятивного компоненту сформованості рівнів інтегративної спрямованості початкової музичної освіти (ІСПМО) учнів із порушеннями зору, Л. Куненко зазначив, що розвиток у них мотиваційної сфери має особливе значення для активізації самої особистості й нормалізації процесу навчання, оскільки у роботі задіяні різні сфери особистості, а саме емоційні процеси стимулюють пізнавальні, інтелектуальну сферу і забезпечують підвищення якості та стабільності навчання, сприяють орієнтації в мистецькій діяльності, бажанню ознайомитися з новою музично-естетичною інформацією [7]. Отже, розвиток мотивації до занять музичною діяльністю, потреба активної участі у різних її видах повинні бути першочерговим корекційно-розвивальним завданням музичного виховання дошкільників зі зниженим зором з метою запобігання зниження їхньої подальшої соціальної активності загалом та вирішення завдань наступності в музичному вихованні та навчанні дошкільників і молодших школярів досліджуваної категорії зокрема.

Музично-аксіологічний напрям стосується усіх трьох напрямів вивчення дитини і передбачає дослідження таких його показників: наявність інтересу до слухання музики; наявність інтересу до занять з музичного виховання; наявність інтересу та потреби участі у різних видах музичної діяльності. Під час розроблення цього напрямку діагностики ми спиралися на діагностичні методики, розроблені І. Романюк для дітей з нормальним зором дошкільного віку та Л. Куненко для учнів з вадами зору молодшого шкільного віку. Ці діагностичні методики були модифіковані, адаптовані та доповнені відповідно до завдань власного діагностичного дослідження та вікових особливостей дошкільників зі зниженим зором і виділені об'єкти спостереження з метою подальшого їхнього корекційного впливу. Методами дослідження цих показників стало педагогічне спостереження, спрямоване на виявлення рівня зацікавленості, прояву активності, зовнішніх реакцій, концентрації та тривалості уваги дошкільників зі зниженим зором під час пропозицій прослухати музичний твір, відвідати заняття з музичного виховання, виконати запропоновані педагогом види музичної діяльності та опитування дітей старшого дошкільного віку на предмет виявлення їхньої інтересу до музики та музичної діяльності загалом.

Отже, музично-аксіологічний напрям надає кількісну і якісну характеристику щодо музичної спрямованості дошкільників зі зниженим зором тобто рівня сформованості мотивації до слухання музики, відвідування музичних занять та участі у різних видах музичної діяльності, що характеризує рівень розвитку музично-мотиваційної сфери, а також деякі якісні особливості розвитку музично-когнітивних та музично-психомоторних здібностей.

Музично-когнітивний і музично-праксеологічний напрями вивчення музичної діяльності передбачають виявлення рівня музичної компетентності, а саме рівня сформованості музичних знань, умінь і навичок у дошкільників зі зниженим зором у різних видах музичної діяльності. Другий – *музично-когнітивний напрям* – передбачає виявлення рівня сформованості уявлень/знань з теоретичних основ музичної грамоти та пасивного й активного словникового запасу музичних термінів і понять, що характеризує музичну обізнаність дитини зі зниженим зором. Показниками вивчення цього напрямку ми вважаємо такі: наявність уявлень/знань з основ музичної грамоти; сформованість музичного тезаурусу. На підставі педагогічної сутності терміна “тезаурус” Л. Куненко сформулював визначення поняття “музичний тезаурус” – особистісний словник, що відображає сукупність музичних понять і термінів, які належать до галузі музичного мистецтва зі встановленими між ними смисловими зв'язками, тобто відображає набір складників музичної понятійно-термінологічної бази знань і їхнє адекватне розуміння [7]. Перелік термінів і понять, якими діти повинні оволодіти,

висвітлено в “діагностиці Е. Костіної зі слухання (сприймання) музики” та загальному переліку, окресленому І. Романюк, у зв’язку із відсутністю їхньої конкретизації у програмах з музичного виховання відповідно до кожної вікової групи [6; 12].

Виявлення рівня сформованості музично-когнітивних здібностей відбувалося під час всіх видів музичної діяльності (слухання, співів, музично-ритмічних рухів, ГДМІ) методів гри, опитування, спостереження. Об’єктами спостереження стали музично-когнітивні здібності, а саме: музичне мислення; впізнавання, розпізнавання, аналіз, абстрагування; музична пам’ять; музично-сенсорні здібності, емоційно-мотиваційна сфера.

Третій – *музично-праксеологічний (музично-діяльнісний) напрям* передбачає виявлення рівня сформованості умінь і навичок дошкільників зі зниженим зором у різних видах музичної діяльності. Зокрема, Л. Куненко зазначив, що діяльнісний компонент відображає рівень художньо-образного сприймання музичних творів, ступінь переведення теоретичних знань у практичні дії (процес екстеріоризації), рівень емоційно-художнього (практичного) виконання музичних завдань у процесі відтворення різних видів музичної діяльності з проявом особистісно-цінного ставлення до музичного мистецтва, засвідчує рівень культурологічних знань, умінь і навичок, інтеграції мистецьких знань як суб’єктивного світосприймання художньої картини навколишнього середовища й адекватного формування “образу світу” дітьми з порушеннями зору [7]. Результати виконання діагностичних завдань за цим напрямом дають змогу виявити особливості музичного та психофізичного розвитку, а саме: музично-сенсорних, музично-когнітивних, психомоторних, творчих здібностей, і надати інформацію щодо досліджуваних показників музично-аксіологічного та музично-когнітивного напрямів дослідження, якісних особливостей музичної вихованості дошкільників зі зниженим зором.

Музично-праксеологічний напрям передбачає використання ігрових завдань та педагогічного спостереження для вивчення показників досягнень, особливостей розвитку і вихованості у таких видах музичної діяльності, як: слухання музики; спів; музично-ритмічні рухи; гра на дитячих музичних інструментах (ГДМІ). Саме під час зазначених вище видів діяльності у комплексі відбувалось вивчення здібностей, знань умінь і навичок. Тільки в результаті наукового аналізу їх розглядали як окремі складові. Підтвердженням необхідності комплексності вивчення є, наприклад, неможливість слухового уявлення музики без наявності ладового відчуття. Водночас сила слухового уявлення дає змогу легко й успішно проявлятися всякого роду музичної активності: співати, танцювати тощо. Якщо дитина зовсім не відчуває виразності музики, вона ніколи не зможе почати проявляти цю активність, а отже, в неї не будуть розвиватися музичні уявлення.

Із застосуванням комплексного підходу під час *слухання* музики виявлялися уміння дітей слухати музичний твір, емоційно чи емоційно-рухово реагувати на нього, здатність відчувати музику за темпом, характером, динамікою, регістром звучання, визначати жанри, виділяти структурні компоненти музичного твору. Об'єктами спостереження стали: музично-мотиваційна сфера (емоційні та емоційно-рухові реакції); музично-когнітивні здібності (концентрація та тривалість слухової уваги); музично-сенсорні здібності (музичний слух – відчуття темпу, ладового відчуття, динамічного і звуковисотного слуху, визначення жанру та розрізнення структурних компонентів музичного твору); музична вихованість (основи культури слухання).

Під час *співу* в комплексі виявлялися уміння дітей розпізнавати і відтворювати пісні, володіти навичками співу, уміння співати в ансамблі, здатність до пісенної імпровізації, основи культури сольного та хорового співу. Об'єктами спостереження стали: музично-мотиваційні (емоційна та емоційно-рухові реакції); музично-когнітивні (музична пам'ять, концентрація та тривалість слухової уваги); музично-сенсорні (відчуття темпу та динамічного слуху); психомоторні (вокальні навички, навички співу в ансамблі, активність включення у музичну діяльність); музично-творчі здібності (самостійність та емоційна виразність пісенної імпровізації; музична уява); музична вихованість (основи культури сольного і хорового співу).

Під час *виконання музично-ритмічних рухів* виявлялася здатність розрізняти та відтворювати ритмічний малюнок мелодії, уміння виконувати танцювальні рухи, здатність довільно змінювати рухи відповідно до змін у звучанні музики (характеру, темпу), проявляти елементи творчості у різних музично-ритмічних рухах. Під час їхнього вивчення об'єктами спостереження також стали: музично-мотиваційні (емоційна та емоційно-рухова реакція), музично-сенсорні (слухове сприймання: відчуття ритму, ладове відчуття та відчуття темпу), психомоторні (рухи, орієнтування у просторі, рухова пам'ять), музично-творчі здібності (самостійність створення і емоційна виразність музично-рухових образів, музична уява); музична вихованість (основи культури індивідуального і колективного виконання музично-ритмічних рухів).

У процесі *гри на дитячих музичних інструментах* діти показували уміння визначати на слух їхнє звучання, володіння прийомами гри одноосібно та в ансамблі. При цьому об'єктами спостереження стали: музично-мотиваційні (емоційна та емоційно-рухова реакція), музично-когнітивні (музична пам'ять), музично-сенсорні (слухове сприймання, відчуття темпу, ритму), психомоторні здібності (навички гри в ансамблі, дрібна моторика, відчуття правильної постави); музична вихованість (основи

культури індивідуальної і колективної гри на дитячих музичних інструментах).

Під час реалізації вищезазначених видів музичної діяльності простежувалась музична вихованість дитини, а саме культура слухача, виконавця в музичній діяльності відображалася через практичну реалізацію відповідних умінь і навичок як під час занять з музичного виховання, так і в інших музично-виховних заходах, самостійної діяльності дітей; сформованість етики й естетики різних видів художньо-творчого спілкування дошкільника зі зниженим зором з музикою. Отже, музично-праксеологічний напрям відображає не лише сформованість відповідних умінь і навичок, а й рівень музичного і деяких компонентів психофізичного розвитку та сформованість музичної вихованості.

Укладена методика вивчення рівня досягнень у музичній діяльності дітей дошкільного віку зі зниженим зором ґрунтується на розроблених нами *методичних умовах щодо її організації*, тобто вимог, які потрібно враховувати з метою отримання найбільш оптимальних результатів від впровадження нової експериментальної методики вивчення. Під час висвітлення й обґрунтування загальних і спеціальних методичних умов ми спиралися на власний практичний досвід роботи з дітьми досліджуваної категорії та науково-методичні праці А. Зіміної, І. Романюк, Л. Куненко та ін., які описували рекомендації щодо проведення діагностичної процедури з музичного виховання з дітьми дошкільного віку з нормальним зором, учнів з порушеннями зору та ін. Обґрунтуємо доцільність їхнього застосування в нашій експериментальній системі.

Першою методичною умовою є *систематичне вивчення* дітей протягом усього періоду навчання і виховання у спеціальному дошкільному навчальному закладі з метою збереження єдиних педагогічних підходів і вимог до оцінювання рівня досягнень у музичній діяльності та музичного і психофізичного розвитку дітей зі зниженим зором, спостереження за динамікою їхнього розвитку, збереження наступності між роками навчання. Другою методичною умовою є *організація вивчення відповідним фахівцем*, тобто проведення вивчення рівня досягнень у музичній діяльності музичним керівником, який обізнаний із принципами та умовами організації і реалізації діагностичної роботи з досліджуваною категорією дітей, закономірностями й особливостями їхньої музичної діяльності та систематично проводить заняття з музичного виховання у цій групі. Третьюю методичною умовою є *визначення періоду вивчення* дітей, яке необхідно проводити двічі на рік – на початку (I декада вересня) і в кінці (II декада травня) кожного навчального року, що дає змогу виявити кількісно-якісні результати досліджуваних компонентів у кожній дитині і визначити шляхи корекційного впливу на

фронтальних та індивідуально-групових музичних заняттях, а також влітку, використовуючи індивідуально-диференційований підхід.

Четверта методична умова – *дотримання часових меж обстеження* дітей, яке повинно тривати від 10 хв до 35 хв, залежно від віку, індивідуальних особливостей організму та з обов'язковим запобіганням втоми. П'ята методична умова є *альтернативність у виборі діагностичних методик*. Добираючи для вивчення дидактичні ігри, вправи, завдання, музичний репертуар, музичний керівник повинен враховувати, що вони мають бути аналогічні тим, які використовують на музичних заняттях, але не дублюватися. Шоста методична умова передбачає наявність *психологічного комфорту* під час вивчення дитини, що створює позитивну атмосферу для вивчення дитини, сприяє пробудженню впевненості в силах та можливостях, попереджують виникнення страху незнайомого простору і руху у ньому тощо.

Сьома методична умова пов'язана з *визначенням доцільних форм організації вивчення*. Вона передбачає доцільність вибору й оптимальне узгодження фронтальних, підгрупових, індивідуальних форм організації вивчення дошкільників зі зниженим зором. Восьмою загальною методичною умовою є *орієнтування на ефективні методи залучення дитини* до діагностичної роботи. Знаходження і використання ефективних методів дослідження дасть змогу отримати об'єктивний результат, який свідчитиме про рівень актуального та найближчого розвитку (за Л. Виготським). Дев'ятою методичною умовою організації вивчення дошкільників зі зниженим зором є *постійна зміна видів діяльності* у зв'язку з тим, що слабозорі діти під час їхнього вивчення часто виявляють рухову розгальмованість, починають розмовляти один з одним, тому для підтримання уваги необхідне переключення з одного виду діагностичного завдання на інше. Останньою, десятою загальною методичною умовою є *фіксування результатів вивчення* дитини. Результати вивчення рівня досягнень та особливостей музичного і психофізичного розвитку дошкільників зі зниженим зором потрібно фіксувати у відповідній документації для подальшого планування корекційно-розвивальної роботи як під час освітніх занять, так і під час корекційно-розвивальних, порівняння результатів на початку і в кінці навчального року і простеження динаміки упродовж перебування дитини у дошкільному навчальному закладі та визначення ефективності проведеної роботи.

Для кращого зорового сприймання і виконання дитиною зі зниженим зором різних видів діагностичних завдань ми виділили три спеціальні додаткові методичні умови. Першою методичною умовою є *дотримання відповідної освітленості музичної зали*, в якій вивчається дитина зі зниженим зором. Другою – *дотримання відповідного безперервного зорового*

навантаження, упродовж якого дитина зі зниженим зором може концентрувати увагу. Третьою – *адаптація діагностичного наочного інструментарію* (об'єктів та зображень).

Отже, вивчення показників за трьома напрямками експериментального дослідження (музично-аксіологічним, музично-когнітивним, музично-праксеологічним) дає змогу виявити рівень досягнень у музичній діяльності дошкільників зі зниженим зором та особливості їхнього музичного і психофізичного розвитку, музичної вихованості, а саме: визначити якісно-кількісну оцінку знань, умінь і навичок за різними видами музичної діяльності відповідно до завдань програми, особливості розвитку музично-мотиваційної сфери, музично-когнітивних (музичне мислення, музична пам'ять, музична уява), музично-сенсорних (музичний слух, почуття ритму), психомоторних та музично-творчих здібностей, а також рівень музичної вихованості зазначеної категорії дітей і надалі враховувати це в процесі музичного виховання дошкільників; відстежувати характер змін, що відбуваються з дитиною у ході цього процесу, характер його руху у складових досягнень, а саме: музичній спрямованості, музичній освіченості, музично-руховому розвитку, музичної вихованості і, відповідно, диференційовано підходити до виховання і навчання кожної дитини.

1. *Ветлугіна Н. А.* Музичний розвиток дитини / Н. А. Ветлугіна. – К. : Музична Україна, 1978. – 255 с.
2. Вікіпедія / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki.
3. *Ефремова Т. Ф.* Современный словарь русского языка три в одном: орфографический, словообразовательный, морфемный : около 20 000 слов, около 1200 словообразовательных единиц. – М. : АСТ, 2010. – 699 с.
4. *Занюк С. С.* Психологія мотивації: навч. посібник / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
5. *Кононенко О. Л.* Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч. посіб. [для вищ. навч. закл.] / Кононенко О. Л. – К. : Освіта, 1998. – 255 с.
6. *Костина Э. П.* Методика экспресс-анализа и оценки музыкального развития ребенка дошкольного возраста / Э. П. Костина // Экспресс-анализ и оценка детской деятельности ; под ред. О. А. Сафоновой. – Нижний Новгород : НГЦ, 1995. – С. 44–59.
7. *Куненко Л. О.* Інтеграційна спрямованість початкової музичної освіти дітей з порушенням зору: теорія та методика [Текст] : монографія / Л. О. Куненко; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 593 с.

8. Музичний розвиток дітей віком від 2 до 7 років в умовах дошкільного закладу : програма, методичні рекомендації / укл. Т. І. Науменко. – К. : ІЗМН “Віпол”, 1997. – 102 с.
9. Науменко Т. І. Музика діагностує / Т. І. Науменко // Дитячий садок. – 2002. – № 12 (156). – С. 2.
10. Психологія : підручник / Ю.Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук. – [4-те вид., стереотип.] – К. : Либідь, 2003. – 560 с.
11. Радынова О. П. Музыкальное воспитание дошкольников : учебное пособие для студентов факультетов дошкольного воспитания высших и средних педагогических учебных заведений / О. П. Радынова, А. И. Катинене, М. Л. Палавандишвили. – М. : Издательский центр “Академия”, 1998. – 240 с.
12. Романюк І. А. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі : навчально-методичний посібник / І. А. Романюк. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 280 с.
13. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : монографія / Синьова Є. П. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 442 с.

Стаття: надійшла до редколегії 09.06.2016

доопрацьована 11.08.2016

прийнята до друку 25.08.2016

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE RESEARCH OF THE ACHIEVEMENT LEVEL IN MUSIC ACTIVITY OF PRE-SCHOOLERS WITH THE DECREASED SIGHT

Yuliia Bondarenko

*A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University,
Romenska Str., 87, Sumy, Sumy Region, Ukraine, UA – 40002*

The article stresses out the problem of the main methodological approaches to researching the level of achievements in a music activity of pre-schoolers with the decreased sight, which goes in three directions: music and axiological, music and cognitive, music and praxeological. Studying the pre-schoolers with the decreased sight within the highlighted by the author directions will give an opportunity to find out the level of the development and formation of the indicators of the achievement components, such as: music orientation, music enlightenment, music and psychophysical development, music

education. While organizing the diagnostics work, the author indicates the objects of the study, which are the components of music and psychological development, including motivational sphere, music and cognitive, music and sensory, psychomotor, musical creativity skills and musical education.

Music and axiological direction presupposes the necessity to communicate with music, the interest to the music activity, the participation in many of its kinds. Music and cognitive approach is directed to understand the formation of knowledge with the elementary basics of music education, the formation of the active and passive vocabulary of the music terminology and notions in accordance with the programme requirements. Music and praxeological direction foresees the study of forming the skills and knowledge in the next kinds of music activity, such as: listening to music, singing, musical and rhythmic movements, playing childish musical instruments. The found disturbances and disadvantages, difficulties in studying the of its components are to become the objects of the further correctional influence in the process of music activity, which gains the further correctional and developing direction. Thus, studying the enumerated parametres according to three directions is considered to be essential as it causes finding out the main directions of correction and pedagogical influence and becomes a benchmark while achieving qualitative parametres of music activity.

The methodology of studying the level of achievements in a music activity of the pre-schoolers with the decreased sight is based on the conditions for its organization. They are the systematic study of children, the organizing study by a relevant expert, setting up the period of the study, the adherence to the time limits, the alternative in choosing diagnostic methods, the availability of psychological comfort, determining appropriate forms of learning organization, the guidance on the effective methods of developing a child in the process of learning, the constant change of activities, fixing the results of the study, the compliance with the relevantly illuminated music halls, the applicable continuous visual load, the adaptation of visual diagnostic tools.

Key words: pre-schoolers with the decreased sight, music activity, study of a child, achievements in music activity, methodological approaches.

